

SVĚDKOVÉ JEHOVOVY A PÁNOVA VEČEŘE

ÚVOD:

Čí je Kristus aneb zájmena jsou důležitá

Další důsledky bizarního učení o tom, že se nás to netýká

STAŤ:

Pánova večeře – počátky za Ježíšova života a po jeho vzkříšení

Pánova večeře – bez lámání chleba není plného poznání

Pánova večeře – bez lámání chleba není věčného života

Pánova večeře – Ježíšovi bezprostřední následovníci

Pánova večeře – koinonia znamená společenství, podílnictví, partnerství

Pánova večeře – poslední večeře Páně

Pánova večeře – nejdůležitější teorie

Pánova večeře – její možný průběh v prvním století

Pánova večeře – společenství slova a stolu

ZÁVĚR:

Mezi začátkem a koncem středověku

Mezi Brooklynem a nebem

Jakoubek Stříbrný

2008

SJ a Pánova večeře

„Vzal také chléb, vzdal díky, rozlámal jej, dal jim jej a řekl: „To znamená mé tělo, které má být dáno ve *váš* prospěch. Stále to číňte na mou památku.“ Stejně i pohár, když povečeřeli, a řekl: „Tento pohár znamená novou smlouvu mocí mé krve, která má být vylita ve *váš* prospěch.“ – Lukáš 22:19,20.

ÚVOD

Čí je Kristus aneb zájmena jsou důležitá

Před několika dny, 22. března 2008, se po celém světě shromáždili Svědkové Jehovovi k tomu, aby uctili Ježíšovu památku obřadem, který nazývají Pánova večeře. Když tak učinili, ve standardním proslovu určeném k této příležitosti jim jako každý rok byly předloženy důvody, proč někteří z nich mohou přijímat symboly, víno a nekvašený chléb, které představují Ježíšovo tělo, vydané v *jejich* prospěch, a Kristovu krev, prolitou, opět, v *jejich* prospěch.

Ve prospěch koho? Cui bono?

Jako Svědkové Jehovovi Lukášova slova „To znamená mé tělo, které má být dáno ve *váš* prospěch“ a „Tento pohár znamená novou smlouvu, která má být vylita ve *váš* prospěch“ vykládáme tak, že se *netýkají nás všech*, ale že se týkají pouze a výlučně těch mezi námi, kteří se hlásí k takzvaným pomazaným Svědkům Jehovovým, k takzvanému ostatku Pánových ovcí, protože pouze tito z nás jsou účastníky Nové smlouvy, o které se Kristus zmiňuje.

Ostatní z nás jsou označeni jako „velký zástup“ a je nám určena role nikoli přímých účastníků Pánovy večeře, ale *pozorovatelů*, kteří údajně mají *užitek* z toho, že někteří mezi námi mají přímou účast na Kristově těle a jeho krvi.

Skutečnost je tedy taková, že Kristovo tělo nebylo vydáno za *nás* a *náš* prospěch, ale pouze za *ně* a *jejich* prospěch, a ani jeho krev nebyla vylita v *náš* prospěch, ale pouze v *jejich* prospěch.

Žádné vzletné fráze o důležitosti nás jako pozorovatelů, o našem užitku z naší přítomnosti a další medová ukapávání na tom nemohou nic změnit.

Pokračujme v naznačeném dokazování až do absurdního konce a použijme osobní zájmena, která se týkají jednotlivě Tebe, kdo čteš tyto řádky, a bylo Ti vysvětleno, že nepatříš mezi pomazané svědky:

Kristovo tělo nebylo vydáno za *Tebe* a *Tvůj* prospěch, ale za *jejich* prospěch, a Kristova krev nebyla prolita ve *Tvůj* prospěch, ale v *jejich* prospěch.

Pokud si jako svědek Jehovův z velkého zástupu můžeš být něčím jistý, pak je to následující: *Tebe* se Kristus a Pánova večeře netýká.

Další důsledky bizarního učení o tom, že se nás to netýká

Učíme tedy, že Kristus není prostředníkem všech nás svědků Jehovových, ale že je prostředníkem pouze vybraného a vyvoleného počtu mezi námi. Proto také například ve Strážné věži z 1. dubna 1979 na straně 31 (angl.) čteme:

„Ježíš je prostředníkem *pouze* pro pomazané křesťany ... . velký zástup ... není v Nové smlouvě.“

Současně také učíme, že pro to, aby naprostá většina z nás Svědků Jehovových mohla získat věčný život, není rozhodující náš vztah ke Kristu a Bohu, ale naše *závislost* na těch, kteří symboly přijímají. Slovy Strážné věže z 15. listopadu 1979 (s. 26, angl):

„Aby mohl zůstat ve vztahu k 'našemu Zachránci, Bohu,' velký zástup potřebuje zůstat ve spojení s ostatkem duchovních Izraelitů“.

Nebo slovy Strážné věže z 1. srpna 1981 (s.26, angl):

„Váš postoj k pomazaným je rozhodujícím faktorem toho, zda půjdete do věčného odříznutí nebo do věčného života.“

A tak z mnoha matoucích a nebiblických nauk, které jako Svědkové Jehovovi vyučujeme, jednou z nejbizarnějších je právě nauka o tom, že my jako Kristovi následovníci nejsme přímo závislí na Kristově tělu a krvi, ale na tom, zda jsme kamarádi těch, kdo jeho krev a tělo přijímají.

Vždycky tomu tak mezi námi nebylo, a zanedlouho nastane doba, kdy tomu tak opět nebude – i tuto nauku brzy čeká stejný osud jako nauku o generaci roku 1914, tedy nejprve postupná úprava (ke které již dochází), a posléze naprostá změna.

Jak ale vůbec došlo k této absurdní situaci? Než se na tuto otázku pokusím odpovědět, předložím stručný náhled na vývoj podoby Pánovy večeře v církvi všeobecné.

STAĚ

Pánova večeře – počátky za Ježíšova života a po jeho vzkříšení

Z biblické zprávy je zřejmé, že Ježíš se během svého pozemského života těšil z toho, když mohl s druhými trávit čas při společném jídle. První z jeho zázraků se stal při svatební hostině a ačkoli se týkal přeměny vody ve víno, není důvod se domnívat, že by se Ježíš rovněž nezúčastnil společného jídla. Dvakrát během své pozemské služby Ježíš nasycil několik tisíc lidí a mnohokrát za svého života trávil čas při společném jídle jak s neznámými lidmi, tak i se svými přáteli. Ježíš přitom často využíval chvil trávených u společného stolu s druhými k tomu, aby jim pomáhal porozumět složitým duchovním věcem. – Jan 2; Mt 14:19; 15:36; 11:19; 9:10; Lk 7:36; Mk 14:3; Jan 12:2.

Společné jídlo bylo podle evangelií i poslední příležitostí pro pozemského Ježíše k tomu, aby svým učedníkům vysvětlil celou řadu závažných věcí – křesťanskou pokoru, svoji jednotu s Otcem, budoucí příchod Pomocníka, Ducha Svatého, a mnoho dalších, duchovně závažných věcí. – Jan 14-18.

Ježíš pokračoval ve společenství se svými učedníky u společného jídla i po svém vzkříšení a opět těchto příležitostí využíval k vysvětlování a upřesňování duchovních skutečností. – Jan 21.

Snad nejpůsobivější zprávou, která uvádí do souvislosti připomínání si Ježíše při společném jídle s ním a v důsledku toho i hlubší poznávání duchovních skutečností s ním spojených je Lukášův záznam toho, co se stalo na konci prvního dne Ježíšova vzkříšení.

Cestou do Emauz – bez lámání chleba není plného poznání

Dva Kristovi následovníci, zarmoucení hrozným koncem svého Pána, odcházejí z Jeruzaléma do nedaleké vesnice, která se jmenuje Emauzy, a během cesty spolu rozmlouvají „o všem, k čemu došlo“. Tu se jim objeví vzkříšený Ježíš, ale oni tuto duchovní skutečnost nerozeznávají, a to ani tehdy ne, když jim začne vysvětlovat, z Mojžíšova zákona a Proroků. Pravda, jak k nim Kristus mluví, jejich srdce opět začíná hořet vírou a láskou, ale mysl zcela nechápe – i s Písmem vysvětleným samotným Kristem plně nechápe! Nechápe plně, dokud:

dokud s nimi Kristus nespočine u společného jídla a neláme s nimi chléb. Jak píše Lukáš, 'poznávají Pána podle lámání chleba'. – Lukáš 24:15-34.

Kleofáš a jeho společník se na základě svého nového pochopení duchovní skutečnosti Kristovy podstaty vrací k apoštolům a posléze tam přichází i vzkříšený Ježíš. A opět se stane, že ani svědectví Kleofáše a jeho společníka, ani slova Ježíše samotného nestačí k plnému prožetí apoštolů, dokud:

dokud s nimi Ježíš nezačne jíst. – Lukáš 24:36-45.

Na základě Bible samotné se tak zdá být rozumným závěrem, že k tomu, abychom plně chápali význam Kristova života a smrti, nestačí pouze znát Písmo jako takové: je k tomu nutné i společenství s Kristem při společném jídle s ostatními křesťany a spolu s nimi plná účast jak na Kristově těle, tak i na jeho krvi – křesťanská *koinonia*.

Bez lámání chleba představujícího Kristovo tělo není plné poznání Krista. Proto žádný z nás, Svědků Jehovových, nemůže plně poznat Krista, dokud se nebude osobně podílet na Pánově večeři. Bez přijímání není možné plné duchovní pochopení Kristovy oběti.

Bez lámání chleba není věčného života

K ještě dalšímu podstatnému závěru vzhledem k nám, ke Kristu a k lámání chleba nás vede jiný příběh z jeho života. Podle Janova vyprávění zástupy lidí, mezi nimi i mnozí Kristovi učedníci, hledají Ježíše, protože chtějí mít užitek z jeho zázračné schopnosti dát najíst libovolnému množství lidí. Ježíš jim během tohoto setkání vysvětluje, že on je ten živý chléb, který sestoupil z nebe, a že pouze ten, kdo jej bude jíst, tedy 'jíst Krista', bude žít navždy – doslova říká, „vskutku chléb, který já dám, je mé tělo ve prospěch světa“. – Jan 6:24-51.

A znovu Ježíš, *verbatum et litteratim*, o několik veršů dále:

„Vpravdě, vpravdě vám říkám: Pokud nebudete jíst tělo Syna člověka a pít jeho krev, nemáte v sobě život. Kdo se živí mým tělem a pije mou krev, má věčný život, a vzkřísím ho v posledním dnu; neboť mé tělo je pravý pokrm a má krev je pravý nápoj. Kdo se živí mým tělem a pije mou krev, zůstává ve spojení se mnou a já ve spojení s ním.“ – Jan 6:53-56.

Bez lámání chleba představujícího Kristovo tělo a bez jeho přijímání není věčného života. Proto žádný z nás, Svědků Jehovových, kdo při Pánově večeři nepřijímá chléb a víno, nemá naději na věčný život.

Podle v úvodu citovaných Strážných věží je pro věčný život nutné, abychom zůstali ve spojení s pomazaným ostatkem a neúčastnili se na Kristově těle a krvi. Podle Ježíše je pro věčný život nutné, abychom zůstali ve spojení s ním, a potvrdili toto spojení tím, že budeme přijímat jeho tělo a jeho krev.

Naše volba se zdá být velmi jednoduchá.

Pánova večeře – a Ježíšovi bezprostřední následovníci (Skutky 2:42)

Vzhledem k výše uvedenému není proto nijak překvapující, že apoštolové a jejich bezprostřední následovníci v prvním století spojovali společné jídlo s učením apoštolů, neboli s vysvětlováním slova o Kristu.

Podle Skutků 2:42 Kristovi následovníci „vytrvale zůstávali v učení apoštolů a ve společenství, v lámání chleba a v modlitbách“, podle Skutků 2:46 „denně zůstávali jednomyslně v chrámě, po domech lámali chléb a přijímali pokrm s veselím a prostotou srdce“ a podle Skutků 20:7 Pavel a jeho společníci se „první den v týdnu sešli ... k lámání chleba [a] Pavel s nimi rozmlouval ... a protáhl svou řeč až do půlnoci“. – Nová smlouva.

Povšimněme si tedy toho, že podle Nové smlouvy (nejnovější překlad řeckých písem do češtiny přímo z původního řeckého textu), a rovněž podle EP, KB a NBK, „lámání chleba“ je uváděno do souvislosti s učením apoštolů, kazatelskou službou v chrámě, společnými jídly v domech učedníků a s Pavlovým vysvětlováním biblické zvěsti. Ve všech těchto případech je v řeckém originálu použito slovo řecké *artos* pro chléb a *klaos* nebo *klasis* pro lámat nebo lámání.

Nás překlad Nového světa je zde bohužel pro běžné čtení nepoužitelný, a to jak v angličtině, tak v češtině, protože se v hlavním textu vyhýbá slovnímu spojení lámat chleba nebo lámání chleba a nahrazuje tato slova výrazy přijímání jídel a přijímat jídlo, tedy výrazy, které zdaleka nepostihují spojení mezi lámáním chleba, Kristovým tělem, jeho přijímáním a věčným životem. Nabízí se otázka, co překladatele vedlo k tomu, že se jasnému spojení mezi lámáním chleba a Kristovým tělem v hlavním textu vyhnul a správný překlad dal do poznámek pod čarou – a jako jedna z možností připadá v úvahu doktrinální problematika. Přijímání jídla je totiž vhodné pro všechny svědky, ale lámání chleba v biblickém smyslu pouze pro některé svědky, a tak je zbytečné na tuto oblast při čtení Bible nějak zvlášť upozorňovat.

Obdobně se překlad Nového světa v hlavním textu Skutků 2:42 vyhýbá další základní myšlence, která z něj jinak zřetelně pro každého, ale bohužel ne pro nás, Svědky Jehovovy, vyplývá – myšlence o obecném kněžství všech věřících, charakterizované řeckým slovem *koinonia*. A opět je třeba se ptát, zda základním motivem překladatele bylo jeho odborné pochopení překládaného řeckého slova nebo snaha zastříit základní poselství prvotního křesťanství – poselství, podle kterého se uctívání Boha a chvála a víra v Kristovu schopnost dát nám život odehrává účastí na jeho těle a krvi ve společenství věřících lidí, mezi nimiž není žádný rozdíl – ve společenství označovaném v Novém zákoně jako *koinonia*.

Koinonia – společenství, podílnictví, partnerství

Podle Vineova výkladového slovníku staro a novozákonních slov řecké slovo *koinonia* znamená mít něco společného (řecky *koinos*) a překládá se proto především jako společenství, partnerství, podílnictví a podílení se.

Proto Vineův slovník pod heslem *koinonia* také uvádí:

(a) podíl, který někdo má na něčem, rozpoznatelné a radostné společenství, partnerství; je proto použito pro vyjádření společné zkušenosti a společných zájmů křesťanských mužů a žen, sr. Sk 2:42; Gal 2:9;

spoluúčast na poznání Božího Syna, sr. 1 Kor 1:9;

společný podíl na dopadu účinků krve (to jest smrti) a těla Krista prostřednictvím symbolů z Pánovy večeře; (zvýraznění moje)

účast ve společenství plynoucí z Ducha Svatého, sr. 2 Kor 13:13; Fil 2:1;

.....
.....

(b) podílnictví, které se projevuje skutky, praktické dopady společného života v Bohu, ke kterým Duch Svatý vede věřící lidi jako důsledek jejich víry, ... například služba potřebným, sr. Řím 15:26; 2 Kor 8:4.

Srovnajme nyní Skutky 2:42 ve znění 5 českých překladů s překladem Nového světa:

I zůstávali v učení apoštolském, a v společnosti, a v lámání chleba, a na modlitbách. (KB)

Vytrvale poslouchali učení apoštolů, byli spolu, lámali chléb a modlili se. (EP)

Vytrvale zůstávali v učení apoštolů a ve společenství, v lámání chleba a v modlitbách. (NSML)

Všichni chtěli slyšet od apoštolů ještě více, bývali rádi pohromadě, společně stolovali, lámali chléb na památku Kristovy poslední večeře a modlili se. (SNC)

Zůstávali v apoštolském učení a ve společenství, v lámání chleba a v modlitbách. (NBK)

A dále se věnovali apoštolskému učení a rozdělování [mezi sebou], přijímání jídel a modlitbám. (NS neboli Překlad nového světa Svědků Jehovových)

A nyní si položíme otázku, proč se zkušený překladatel, který má před sebou Vineův (nebo jiný) slovník a který si je vědom toho, jak drtivá většina ostatních překladatelů převádí *koinonia*, vyhýbá slovu „společenství“ a nahrazuje je vágním „rozdělování [mezi sebou]“, v anglickém originálu „sharing [with one another]“, tedy slovním spojením, které samo o sobě vůbec nic neříká (např. rozdělování čeho?? mezi sebou)?

Jedním z důvodů může být samozřejmě to, že *koinonia* ve významu společenství je **charakterizována rovnocenným partnerstvím, jehož společným rysem je právě lámání chleba a přijímání vína** – ten, kdo se na jeho lámání nepodílel, evidentně nemohl patřit do *koinonie* Kristových následovníků v prvním století. Patřil do jiné

skupiny, do jiného společenství; v terminologii Svědků Jehovových by patřil mezi pozorovatele a měl by užitek z pasivního přihlížení.

Jeho byla koinonia, ve které se nepodílel na lámání chleba, který představoval Kristovo tělo, a proto také nepatřil Kristu. A proto také nepatřil Bohu.

Brooklyn zatím nemá problémy nám vysvětlit, že ačkoli nepatříme do skupiny takzvaných pomazaných Kristových následovníků, nijak to neovlivňuje náš vztah k Bohu a Kristu. Ale mohl by mít velké problémy, pokud bychom my všichni v našich Bibliích mohli číst o lámání (*klasis*) chleba (*artos*) jako podstatné součásti společenství (*koinonia*) Kristových následovníků, a začali se proto ptát, proč vytváříme dvě rozdílná společenství, dvě odlišné *koinonia*.

Tak poznáváme, že bezprostředně po Kristově smrti se křesťanská komunita vyznačovala, kromě lámání chleba a společenství lidí sobě před Bohem rovných, společnými modlitbami a ztotožněním se s apoštolským učením. Jako poznávací znak života církve té doby tedy uvádíme čtyři prvky:

na základě křtu byl Kristův následovník přijat do **(1)** společenství lidí, kteří uvěřili v Krista jako dárce věčného života; každý Kristův následník v tomto společenství potvrzoval svoji víru a naději na záchranu tím, že se aktivně účastnil **(2)** lámání chleba, který představoval Kristovo tělo (fyzicky jej přijímal); tento akt víry byl doprovázen **(3)** modlitbami, jejichž hlavním námětem bylo poděkování Bohu a jeho oslava; součástí shromáždění bylo **(4)** vysvětlování učení apoštolů. – Skutky 2:41-47.

Pánova večeře – poslední večeře Páně

Z prvních dvou ohnisek křesťanství, Jeruzaléma a Antiochie, se učení o Božím synu rozšířilo do mnoha míst tehdejší Římské říše. Ale ať se křesťané nacházeli kdekoli, Pánova večeře zůstala nezbytnou součástí křesťanského uctívání – v souvislosti se životem křesťanského společenství (*koinonia*) pokračovala jako lámání chleba (*klasis ho artos*). Úmyslně jsem použil sloves „zůstala“ a „pokračovala“, abych vyjádřil myšlenku, že Pánova večeře vždy byla, a dodnes je, ústředním projevem toho, že se určité společenství lidí sestává z jednotlivců, kteří svoji příslušnost ke Kristu a tomuto společenství vyznávají aktivní účastí na lámání chleba.

Jako Svědkové Jehovovi si proto musíme uvědomit, že chceme-li na něco jako skupina věřících lidí navazovat, nemůžeme navazovat na organizaci a apoštoly z Brooklynu, ale musíme navázat na společenství a apoštoly z prvního století. V praxi to jednoduše znamená, že se nutně musíme vrátit ke společnému lámání chleba – a to jak uvnitř mezi námi jako křesťanským společenstvím, tak i směrem ven, mezi ostatní křesťanské církve – protože lámání chleba a účast na chlebu představujícím Kristovo tělo je základním, spojujícím a dva tisíce let nepřetržitě trvajícím znakem všech, kdo vyznávají Krista.

Z Bible máme pouze základní informace o okamžiku, kdy Ježíš zavedl lámání chleba a pití vína na svoji památku, a různorodost ve zprávách evangelistů nás nutí k obezřetnosti, pokud bychom z jejich popisu chtěli udělat nějaká pravidla. Pro potvrzení ošidnosti jakýchkoli „předpisů“ a vynucování našeho chápání Pánovy večeře tvrzením „tak je to v Bibli“, „tak to udělal Ježíš“ nebo „tak to dělali apoštolové“ uveďme, že evangelia se například neshodují ani v tom, kdy Ježíš zavedl Pánovu večeři, ani v tom, kolikrát během večeře Ježíš nechal kolovat pohár vína.

Ani jedna z obou výše zmíněných nejasností nepředstavuje problém víry, ale stává se problémem tehdy, jestliže začneme vytvářet pravidla, jak při Pánově večeři „správně“ postupovat. Vzhledem k vínu je to tak, že Lukáš se zmiňuje o poháru vína, který mezi učedníky rituálně koloval dvakrát, a o jednom lámání chleba, zatímco Marek a Matouš se zmiňují pouze o jednom lámání chleba a o poháru, který rituálně koloval pouze jednou. – Mk 14; Mat 26; Lk 22. Janova zpráva pak podává zcela jiný obraz Pánovy večeře, obraz, ve kterém symboly úplně chybí (můžeme domýšlet, že tam byly, ale je to pouze naše domněnka, převzatá od Synoptiků, kterou samotné Janovo evangelium nepotvrzuje), a rituální úkon, na který je kladen důraz, je zcela jiné povahy. – Jan 13.

Na rozdíl od minulých staletí, současní biblisté se přitom nesnaží o syntézu Synoptiků a Jana, kromě jiného také proto, že u druhé výše zmíněné nejasnosti to ani není možné. Mám na mysli skutečnost, že z historického hlediska nelze smířit zprávy Synoptiků a Jana ohledně toho, kdy se Pánova večeře vlastně konala. Podle Synoptiků totiž není pochyb o tom, že integrální součástí Pánovy večeře bylo jídlo Pasach, tedy židovská večeře Pasach, a že Ježíš nejprve oslavil večeři Pasach, po které zavedl nový obřad, Pánovu večeři, a poté byl obětován.

Jan je ovšem rovněž jednoznačný, nicméně jednoznačný v tom, že Ježíš byl nejprve obětován, a teprve potom proběhla židovská večeře Pasach. Jan 18:28 ukazuje, že Ježíš byl ještě naživu předtím, než židé jedli večeři Pasach, protože ta podle Jana 19:14 měla teprve začít až příštího dne večer, to znamená 15. nisana podle židovského kalendáře (to byl pátek večer podle našeho počítání dnů). Proto také někteří přední badatelé (Baur, Edersheim, Heremias, J.B. Lightfoot, Schlatter and Zahn) dávají přednost 15. nisana jako dni, ve kterém Ježíš zemřel – oproti jejich hypotéze ale silně svědčí Marek 14:1,2, když nám důrazně připomíná, že výslovným přáním kněží a předáků lidu bylo zbavit se Ježíše kdykoli, jenom ne o svátku (který začínal 15. nisana).

O tom, kdy Ježíš zemřel, zda 14. nebo 15. nisana se tedy také vedou spory. V čem je ale valná většina současných (současný nerovná se „bez víry“, často naopak) předních badatelů zajedno je skutečnost, že Synoptiky a Jana nelze smířit v otázce toho, zda poslední večeři, které Ježíš předsedal, předcházelo jídlo Pasach, nebo ne. Historicky (nikoli teologicky) je to tak, že Matouš, Marek a Lukáš jsou přesvědčeni, že Ježíš se svými učedníky nejprve jedl večeři Pasach, bezprostředně poté zavedl nový křesťanský obřad, Pánovu večeři, a pak byl popraven. Podle Jana je to tak, že Ježíš během běžné večeře, která se prokázala jako jeho poslední, zavedl Pánovu večeři, pak byl popraven, a poté nastal židovský svátek, během kterého se jedla večeře Pasach.

Převedeno do židovského časového systému je to tak, že podle Synoptiků se večeře Pasach odehrává ve čtvrtek večer 14. nisana, a následujícího dne, stále 14. nisana, kolem třetí hodiny odpolední, Ježíš umírá. Naopak, podle Jana, večeře Pasach je až v pátek večer 15. nisana a Ježíš umírá ve čtvrtek 14. nisana kolem třetí hodiny odpolední.

Evangelia se shodují v tom, kdy Ježíš zemřel, ale neshodují se v tom, zda zavedení křesťanské Pánovy večeře předcházela židovská večeře Pasach, nebo ne.

Věřícího člověka nemusí detailní prozkoumání situace kolem Pánovy večeře nijak zneklidňovat. Její podstata nespočívá ve lpění na datu židovského rituálu nebo na tom, kolikrát koloval pohár s vínem. Zneklidnění, a to právem, ale mají být ti, kteří mají sklon k dogmatickému a doslovnému chápání událostí, které dogmaticky a doslovně nejsou v Bibli zachyceny, a pak na svém chápání lpět a určovat podle toho životy miliónů lidí.

Jako Svědkové Jehovovi si ovšem musíme vzít z nejasností kolem toho, zda večeře Pasach byla nebo nebyla předebrou Pánovy večeře, jedno zásadní poučení. Jestliže totiž slavíme Pánovu večeři jedenkrát ročně, je to proto, že tvrdíme, že byla zavedena v den večeře Pasach. Dovožujeme dále, že večeře Páně má být také jenom jednou ročně, a to právě proto, že je křesťanskou obdobou večeře Pasach. Přitom všem tvrdíme, že náš postup je biblický.

Dobrá, podle Synoptiků snad. Ale co když má pravdu Jan?

Pánova večeře – nejdůležitější teorie

Mnoho učených mužů se z kusých informací o Pánově večeři snažilo sestavit náčrt toho, jak tato událost mohla probíhat ve sborech, které se vytvářely v návaznosti na kázání dobrého poselství. Pravděpodobně nejvlivnější hypotézou byla v tomto ohledu představa, kterou ve 20. století předložil anglikánský benediktýn Gregory Dix ve své práci *Podoba liturgie (The Shape of Liturgy, angl.)*. Jeho úvaha je zcela založena na Synopticích a 1 Korint'anům 11:23-26, z nichž vyvozuje sedm úkonů, které mohly vytvářet základ pozdějších liturgických postupů. Tak podle Dixe předtím, než došlo k židovské večeři Pasach:

(1) Ježíš *vzal* chléb, (2) pronesl *požehnání* (židovskou formu *berakah*) nad chlebem, (3) *lámal* chléb a (4) *dal* chléb svým učedníkům, přičemž přitom, jak chléb koloval, pronášel slova o svém těle, kterými dodal chlebu nový význam. Když proběhla židovská večeře Pasach, (5) Ježíš *vzal* pohár vína, (6) pronesl modlitbu *děkování* (eucharistii) a (7) *podal* pohár vína svým učedníkům s doprovodnými (výkladovými) slovy o tom, že od této chvíle víno znamená jeho krev, kterou se uzavírá nová smlouva.

Současní badatelé Dixovi vyčítají především silnou orientaci na Synoptiky a opomíjení jiného popisu zaznamenaného v Janovi (viz diskuze výše) a rovněž, na základě Svitků od Mrtvého moře, poukazují na nesmírnou různorodost náboženských postupů jednotlivých židovských skupin, ze kterých vyplývá, že nevíme, jaký způsob z mnoha existujících v 1. století mezi židy mohl Ježíš před jídlem, při jídle a na závěr jídla, použít.

Nejenom velmi zajímavá, ale i významná a nosná je i myšlenka současného bádání nad způsobem provádění Pánovy večeře, která vyžaduje, abychom při úvaze vzniku a provádění eucharistie (Pánovy večeře) mezi apoštoly a ranými následovníky Krista v 1. století vzali v potaz všechny zprávy evangelií, které eucharistii naznačují, a sice:

skutečnost Ježíšova obecenství u stolu s „výběřícími daní a hříšníky“, které naznačuje eschatologický průnik Božího království do Ježíšovy pozemské přítomnosti a tím okamžitě do života lidí, jichž se Ježíš svojí službou dotkl; Ježíšova zázračná nasycení tisíců, zejména Jana 6; zprávy o jídle, kterému Ježíš předsedá již po svém vzkříšení, zejména Lukáše 24 a Jana 21; a zprávu o eucharistických jídlech první církve – Skutky 2:42, 46.

Mnozí badatelé rovněž poukazují na to, že kromě zvyků při židovském jídle je nutné vzít v úvahu i kontext, ve kterém byli zvyklí jíst následovníci Krista, ať již židovského nebo řecko-římského původu, a sice takzvaný *symposion* nebo *convivium* (viz Banks níže). V neposlední řadě někteří poukazují na židovský zvyk prvního století označovaný jako *chavurot*, při kterém skupina židů sdílela společné jídlo, beránka Pasach, v malé skupině lidí, kteří jsou spolu spojeni vírou, zájmy, zážitky atd. – *chavurot* přeloženo do řečtiny je *koinonia* a *chavurot* přeloženo do češtiny znamená společenství – a z naší debaty ohledně *koinonia* je zřejmé, proč někteří badatelé zařazují *chavuroth* do rozhovoru o vývoji Pánovy večeře.

Pánova večeře – její možný průběh v prvním století

Jedním z respektovaných badatelů ohledně života sborů v 1. století je Robert Banks, který učil v postavení profesora Fullerova teologického semináře v Pasadeně v Kalifornii. Pánovy večeře se dotýká například ve své knize *Pavlova představa společenství: rané domácí církve ve svém kulturním prostředí* (*Paul's Idea of Community: The Early House Churches in their Cultural Setting*). Výrazně se mu také podařilo vystihnout pravděpodobný průběh Pánovy večeře mezi křesťany v prvním století v asi padesátistránkovém pojednání (formou fiktivního příběhu) nazvaném „*Církevní shromáždění v prvním století*“ (*Going to Church in the First Century*), která mi slouží jako podklad pro popis toho, v jakém rámci se konala Pánova večeře (eucharistie) v té době, a jak mohla probíhat. Robert Banks začíná své vyprávění slovy: Já, Publius ... .

Já, Publius Valerius Amicius Rufus, římský občan z řeckého města Filippy v Makedonii, jsem byl svými přáteli v Římě, kde pobývám, pozván domů k jistému Akvilovi a jeho manželce Prisce, abych se spolu s ostatními hosty zúčastnil společné večeře, která se jednou týdně, sedmý den týdne, koná v jejich domě. Spolu s námi bylo pozváno ještě asi tucet dalších lidí, z nichž jsem si zapamatoval: Aristobula, vládního úředníka a jeho otroka, Lysia; knihaře Philologa se svojí manželkou a dětmi, a jeho matku Marii; židovského tkalce, jeho ženu a jejich dvě dospívající dcery; dva propuštěné otroky, kterým říkáme libertini, Gaia a Hermase; později přišel ještě otrok Felix, který sebou přivedl muže jménem Týro, o kterém říkal, že je ještě mokrý z Tiberu – až později jsem pochopil, že právě prošel rituálem zasvěcení.

Po úvodních pozdravech, kdy se všichni (až na mě) objímali, a zcela nečekaně, zdravili políbením, muži i ženy, jsme byli pozváni do velké místnosti. Mistr Vitruvius by byl potěšen, protože stavitel jistě znal jeho dictum, podle kterého jídelní místnost má být dvakrát tak dlouhá, než je její šířka. I proto jsem se v ní cítil velmi pohodlně, ačkoli jsem byl trochu nespůj z toho, že mně, neznámému člověku, bylo přiřknuto místo v čele stolu. Ještě více jsem byl ale překvapen, když jsem viděl, že otrok Lysias spočívá na divanu hned vedle svého pána, Aristobula, věc která by se v běžné společnosti nemohla přihodit. Bylo to vlastně dvojnásobné porušení etikety: Aristobulos měl být na mém místě a jeho otrok neměl být v místnosti s ním, natož vedle něho! Ale nezdálo se, že by Aristobulos byl nějak rozhořčen a domáhal se změny (a to jsem mnohokrát při podobných příležitostech viděl muže, kteří v hněvu opustili hostinu pro daleko menší porušení bonmotu).

První chod večeře se skládal z pšeničné kaše, kterou doprovázely olivy, něco hub, bylinky a med. Všiml jsem si, že před Akvilou byl také malý kulatý chléb, evidentně ne kupovaný, ale pečený doma. Ale ještě předtím, než jsme začali jíst, si vyžádal naši pozornost a řekl, že by chtěl poděkovat. My Římané obvykle děkujeme a dáváme jídlo a pití našim domácím bohům až na závěr, ale tady to bylo jinak. Co bylo také jiné bylo to, že Akvila nenabízel chléb bohům, ale připomínal, že Bůh pro lidi obětoval svého Syna. Doslova řekl: „Tento chléb znázorňuje tělo Syna, které za nás bylo vydáno. Jako potřebujeme doslovný chléb, abychom žili, přijímáním naší části tohoto chleba se každý z nás podílí na věčném životě toho, kdo jej poskytuje.“

Pak svoji řeč ukončil krátkou modlitbou, nechal chléb kolovat a každý z hostů si vzal svůj díl. Nebylo to nic zvláštního čekal bych nějaké drama, na které jsem zvyklý – jak Bůh může být potěšen jednoduchou řečí a chlebem? Ani další hosté se nechovali nijak

mimo běžný společenský rámec: Slyšel jsem je pouze pokojně říkat „Amen“, „Ano“, „Pravda“ a podobně, a pak začali jíst.

Vychutnával jsem jídlo a poslouchal, o čem se ostatní baví. Moji přátelé Klement a Euodie se zajímali o zdraví Marie, která trpěla nějakou kožní chorobou. Všichni se shodli v tom, že doktoři stojí spoustu peněz, ale jejich pomoc zřídka bývá dostatečná. Pak do té doby obecně souhlasný rozhovor najednou nabyl na obrátkách, když se diskutující rozdělili na dva tábory, z nich jeden hájil klasickou medicínu a druhý horoval pro přírodní léčitele. Ještěže Akvila začal servírovat víno!

Poháry na víno byly hliněné, víno samo podáváno s vodou, chladné a lahodné. Upijeli jsme a Euodia přitom četla dopis od Fortunata, jejího známého z Miletu, který v dopise popisoval setkání podobné našemu, a o čem se tam mluvilo. Přečetla ale pouze několik odstavců, když tu Prisca s tkalcovými děvčaty přinesla druhý chod. Oceňoval jsem maso a zeleninu v hojně porci, a pomyslel si, že na takovou hostinu jistě domácí museli šetřit celý týden. Vtom můj zrak padl na Aristobula a já jsem nemohl uvěřit svým očím. Nejenom že jeho otrok, opět oproti všem zvykům, zůstal při jídle s ním, ale Aristobulos jej obsluhoval, tedy dával maso na jeho talíř, a to maso stejně velké jako měl on sám! Nebylo mi divné, že libertini zůstali s námi, ale že Lysias neodešel do prostoru vyhrazeného otrokům a ještě měl se svým pánem vyměněné role, to bylo velmi, velmi překvapivé.

Během jídla se nejenom moje pozornost, ale pozornost všech, ještě jednou stočila na Aristobula a Lysiase. Vyzvali všechny přítomné, aby jim pomohli vyřešit otázku, nad kterou již dlouhou dobu přemýšlí, a nemají na ní jednotný názor.

„Můj Pán,“ říkal nám Lysias, „mně chce propustit na svobodu. Ale já nevím, zda to mám přijmout. Myslím, že mu nadále chci sloužit, neboť k tomu mě Bůh povolal. Aristobulos ale, můj Pán, si myslí, že se mám stát svobodným. Jaký na to máte názor vy?“

Oba dva libertiny, Hermas a Gaius, ochotně vyjádřili, co si myslí. Důležité jsou podle nich pohnutky pána a zda i pak chce svému bývalému otrokovi pomoci. Příliš mnoho pánů dnes propouští otroky, aby se jich zbavili a nemuseli je živit, a takto vzniklí libertini často živoří daleko hůře, než když svobodní nebyli. Zvláště Hermas by mohl povídat. Jeho rodinný život je teď vzhůru nohama, když zoufale shání každou nádeničinu, která se naskytne.

Další hlasy se přidávaly a zdálo se, že diskuse se rozplývá do široka, bezúčelně, sem a tam.

„Akvilo“, zeptala se Prisca, „vzpomínáš si, co o tom řekl Pavel?“

„Máš pravdu“, odpověděl. „Jsem rád, že jsi mi to připomněla. Kde máme jeho dopis do Korintu? Myslím, že právě tam řeší podobný nebo dokonce stejný problém. Víš kde dopis je? Můžeš ho, prosím tě, přinést?“

Než Prisca došla pro dopis, Akvila mi v rychlosti vysvětlil, že Pavel je jejich starý dobrý známý, muž nadaný Boží moudrostí. Když na něco nemohou přijít, vždy se vyplatí podívat se do jeho dopisů, jestli tam nebude nějaké vedení nebo obecně platná zásada, která by mohla pomoci v té které konkrétní situaci.

Byla to pravda, alespoň pro moje spolustolovníky toho večera. Z dopisu, který Prisca přinesla, vyplynulo, že jejich přítel Pavel nevybízí ke zrušení otroctví, ale pokud otrok má příležitost nabyt svobody, měl by tak učinit. U toho debata skončila, ale nezdálo se, že by Lysias byl přesvědčen.

Ve skupinách jsme pokračovali v rozhovoru, každý z nás o tom, co nás právě zajímalo. Vzpomínám si, že lidé v sousedním hloučku rozebírali pravidla při závodech vozatajů v koloseu. Nedalo mi, než se zamyslet nad tím, v jaké přátelské atmosféře se celé setkání odehrává, a jak jsou všichni nějak zapojeni. Nicméně, pokud toto mělo být náboženské shromáždění, tak nevím, jak by se to mělo měřit. Vždyť tady nemají ani kněze!

Moje úvahy byly přerušeny Lysiasem, který doléval víno, a Akvilou, který se krátce nato chopil svého poháru. Když to ostatní uviděli, postupně umlkli a naslouchali jeho řeči, zřejmě závěrečné přímluvě.

„Vino s vodou, které jsme spolu pili, bylo vítanou součástí našeho společného jídla. Ale my víme, že jeho význam je větší, než pouze to, že uspokojilo naši chuť. Je také, jak Ježíš vysvětlil, připomínkou toho, že to byla jeho smrt a vzkříšení, ve které věříme, které si připomínáme, kterými na něj pamatujeme, a v nichž se těšíme, že jednou s ním víno budeme pít v jeho království – tváří v tvář, opět u jednoho stolu. Vaše poháry jsou opět plné; napijme se spolu, s díkyvdáním, srdcem plným vděčnosti a ocenění za projevenou milost, s očekáváním plným naděje, že máme podíl na jeho plnosti, a že spolu s chutí tohoto vína na této zemi ochutnáváme i částku nebes, kam se upínáme.“

A v tomto duchu jsme se všichni znovu napili.

Večere byla evidentně u konce. Z našich symposií a konvivií jsem byl zvyklý na to, že zbytek večera se trávil ve vyprávění vtípů, které střídaly vážná filosofická témata. náboženské úvahy a někdy nudná, jindy povznášející, řečnická vystoupení. Co bude na závěr tady, ptal jsem se v duchu sám sebe. Na odpověď jsem nemusel dlouho čekat.

Akvila nás požádal, abychom se připojili k modlitbě, ve které prosil Ducha svého Boha, aby nás provázel ve všem, co se nyní bude dít. Na konci společné písně, která následovala, můj přítel Klement zavřel oči a začal se modlit. Vlastně jsem si uvědomil, že dále rozváděl téma z úvodní písně. Během modlitby se k němu ostatní přidávali souhlasným přitakáváním, a to samé se opakovalo, když se modlili ostatní, včetně dětí – tak se účastnila většina, pouze délka jejich modliteb byla různá. Týrus, ten nově pokřtěný, pronesl jenom pár slov a jistě mu pomohlo, když několik ostatních přítomných vstalo, vložili na něho ruce, modlili se za něj a vítali ho do svého společenství, zavazující se k tomu, že jej budou vždy ze všech svých sil podporovat.

Také Hermas přispěl svým dílem, když začal vyprávět o hrdinovy ze starých dob, židovském králi Davidovi. Z toho, jak ostatní reagovali, jsem vyrozuměl, že takové seznamování se s historií jejich předků je pro ně vítanou součástí jejich týdenních setkávání.

Když Hermas skončil, ještě jednou jsme naslouchali Akvilovi, který rozebíral dary, které Duch Otce rozdílí mezi členy skupiny. Zapomněl jsem již, které to byly, ale zaujala mě myšlenka, podle které jednotlivci, disponující jednotlivými dary, měli jimi přispívat ve prospěch společenství, nechlubit se jimi, a nepoužívat je pro svůj zisk.

Už jsem byl docela unaven, a pozoroval jsem, že jedno z malých dětí spí. Nevzbudila je ani tkalcova manželka, která se obrátila k Lysiasovi se slovy, že Bůh ji dal pro něj poselství.

„Bůh chce, aby jsi se chopil svobody, kterou ti Aristobulos nabízí, a ujišťuje tě, že tak budeš v postavení, které ti více umožní sloužit nejenom jemu, ale i ostatním bratrům, sestřím a všem lidem.“

Jak si asi umíte představit, její slova se setkala se všeobecným souhlasem všech přítomných.

Naše setkání teď již bylo opravdu u konce. Na Akvilovu žádost jsme zazpívali poslední písničku a v dobré míře se rozešli.

Zda půjdu příští týden s Klementem a Euodii opět k Prisce a Akvilovi, těžko říct. Pro začátek snad mohu říci, že zatím mi v tom nic nebrání.

Banks ovšem také vychází ze Synoptiků, jejichž záznam zasazuje do kontextu Pánovy večeře popisované v 1 Korint'anům 11, samozřejmě bez výstřelků, ke kterým v Korintu docházelo. Podle Bankse, mezi možné charakteristické rysy ideálně prováděné Pánovy večeře (eucharistie) patří: je součástí pravidelného shromáždění křesťanů, které se koná jednou týdně, v neděli; účastní se jí i hosté, kteří ještě nerozlišují tělo a krev Pána (zde Banks (viz předmluva ke knize) nejvíce váhá, zvažuje pro a proti, nakonec se rozhoduje kladně); je součástí společného jídla, kterým shromáždění začíná; vlastnímu jídlu předchází **první** akt eucharistie, lámání chleba, doprovázené modlitbou poděkování (slovo eucharistie je řeckého původu a znamená „poděkování“ nebo vzdávání díky“); všichni přítomní, zejména pochopitelně věřící křesťané, fyzicky jedí nalámaný chléb; během jídla je servírováno víno (s vodou), při jídle a po něm dochází ke vzájemné výměně myšlenek a názorů, sdílení starostí, řešení problémů, a podobně; čte se Písmo, které je spolu s působením Ducha používáno pro poučení i jako vodítko pro životně rozhodování; následuje **druhý** akt eucharistie, kdy se pitím vína spolu s doprovodným díkyvdáním připomíná Ježíšova smrt a význam jeho prolité krve; na závěr shromáždění se jednotliví věřící spontánně vyjadřují k dalším biblickým námětům, na které Duch obecně upozorňuje nebo ke kterým je konkrétně vybízí; běžné v této části je vkládání rukou a účast na darech Ducha.

Předpokladem takto chápané a prováděné Pánovy večeře je obecné kněžství všech věřících a uspořádání, ve kterém je každá skupina samostatnou církví eklézií, scházející se ad hoc, tedy za účelem poslušnosti Kristova příkazu „To číňte na moji památku“, a tím v daný moment vytvářející Kristovo tělo, Kristův sbor. Taková eklézie není součástí žádné rozsáhlé církevní struktury, není žádným sborem v soustavě sborů, zastřešené organizací, je samostatnou jednotkou. V daném okamžiku je Kristovým tělem per se, per exclusionem a par excellence.

Bez ohledu na různé teorie můžeme obecně shrnout, že Pánova večeře v 1. století byla doslovným jídlom, v jehož průběhu docházelo ve dvou zvláštních úkonech ke vzájemnému sdílení chleba a vína, doprovázené liturgií slova, tedy vyznáváním požehnání, díkyvdání a chvály směrem k Bohu a Kristu. V této souvislosti proto také mluvíme o tomto ústředním pojmu křesťanského života jako o společenství slova a stolu.

Pánova večeře – společenství slova a stolu

Naše nejranější křesťanské záznamy z 1. století, to jest evangelia, Skutky a 1 Korint'ánům 11, ze 2. století, Didache 9 a 10, i ze století bezprostředně následujících, (doklad z východní křesťanské církve v Sýrii, označený jako anafora Addai a Mari, nebo doklad ze západní křesťanské církve, označený jako Apoštolská tradice), svědčí o tom, že Pánova večeře vždy byla spojena s tím, že Kristus byl připomínán celým společenstvím křesťanů tím, že se účastnili na společném jídle – odtud *společenství stolu*, a na společném poděkování – odtud *společenství slova*.

Jak vidíme ve Skutcích apoštolů a v dopise Korint'ánům, společenství stolu zde znamenalo doslovná, společná jídla, doprovázená dvěma eucharistickými úkony, lámáním chleba a účastí na víně, a společenství slova zde znamenalo jak apoštolské vyučování o Kristu, tak pronášení eucharistických díkyvzdání před kolováním chleba a poháru s vínem.

Od poloviny druhého století pak začíná ubývat společných jídel a důraz je kladen pouze na lámání chleba a kolování poháru, a rovněž se zmenšuje účast všech věřících na apoštolském vyučování, to jest zmenšuje se jejich aktivní podíl na práci s Písmem a darech Ducha.

Domnívám se, že jedním ze základních důvodů pro obě výše zmíněné skutečnosti je narůstající počet křesťanů, který nutně musí vést k opuštění konceptu počtem malé autonomní eklézie vyjádřené prostřednictvím ad hoc shromážděného společenství lidí a který rovněž nutně musí limitovat počet těch, kteří se při shromáždění mohou k Božím věcem vyjadřovat. Společná jídla v jedné domácnosti přestávají být možná tam, kde se jedná o desítky, později stovky, a někdy tisíce lidí, kteří skupinu vytvářejí, a obdobně platí, že ke vznesené biblické otázce nebo problému nebo spontánní chvále Boha se při takovém počtu pochopitelně nemohu vyjádřit všichni.

Tak ve druhém století nastává proces, který později vrcholí vznikem obřadu, která sice stále zachovává společenství stolu a slova, ale ve změněné podobě. *Společné jídlo je zcela vynecháno*, a společenstvím stolu je nyní chápána pouze osobní účast na eucharistických úkonech při lámání chleba a účast na poháru. Obdobně, společenstvím slova se stává díkyvzdání předříkávané církevním představitelem, které buď opakuje, nebo do kterého v předepsaných intervalech jiným způsobem vstupují ostatní věřící. Tento představitel je také tím, kdo je pověřen kázáním.

Takový obraz nám zanechává Justin Mučedník v 67 kapitole své První Apologie, kde (kolem roku 160) píše:

A ve dni, který nazýváme neděle, se všichni ti, kteří žijí ve městě nebo na venkově shromáždí na jednom místě, a podle toho, jak čas dovolí, čtou se díla apoštolů a proroků. Když čtenář dokončí svůj part, předsedající v proslovu vybízí a nabádá (nás), abychom napodobovali dobré věci.

Potom všichni povstaneme a modlíme se; a když, jak jsem napsal dříve, skončíme naše modlitby, je přinesen chléb a víno a voda (opravdová), a předsedající se podle svých

nejlepších schopností modlí díkyvzdáním, a lid souhlasí a říká „Amen“; následovně jsou rozdávány chléb a víno, nad kterými předtím byly proneseny modlitby díkyvzdání, a každý se účastní; diákon je později donesou těm, kteří se nemohli zúčastnit.

Výraznou změnou začíná tedy být opuštění společného jídla a výrazné omezení spontánní účasti věřících na průběhu shromáždění. Tato změna se ale nijak nedotýká ústřední myšlenky Pánovy večeře, kterou je v poslušnosti Kristova příkazu aktivní fyzická účast všech shromážděných věřících na přijímání chleba a vína.

Nejméně během dalších čtyř století, a pravděpodobně až do konce jedenáctého století, není tato aktivní účast všech věřících na chlebu a víně nijak není zpochybněna. Jak dosvědčují vykopávky z místa shromažďování domácí církve v syrském Dura-Europos, křesťané se v prvních třech stoletích převážně stále scházeli v domech věřících, které byli upraveně k účelu společných bohoslužeb. V Dura-Europos jsou tři místnosti, z nichž jedna slouží jako křtitelnice, druhá ke společnému shromažďování (to jest společné eucharistii) a třetí pravděpodobně jako místo pro vyučování katechumenů. A i když se Eusebius zmiňuje o tom, že křesťané již na konci třetího století stavějí zvláštní budovy pro uctívání, jejich skutečná exploze začíná až po roce 325 a navíc neznámá, že by kvůli tomu ustala společná účast věřících na chlebu a víně.

V této době tedy stále ještě platí základní biblický a apoštolský přístup k Večeři páně, potvrzený řeckými a latinskými církevními Otcí, který Večeři páně (eucharistii) definuje jako společenství stolu a slova, tedy jak účast všech na lámání chleba a přijímání vína (společenství stolu), tak společné vzdávání díky (společenství slova).

Tak například jeden z nejvýznamnějších z církevních Otců čtvrtého a pátého století, svatý Augustýn (354-430), pokládá účast všech věřících na sakramentech za akt, bez něhož se žádný jednotlivý následovník Krista nemůže stát součástí Kristova těla a tak mít podíl na věčném životě. Eucharistie – Večeře páně – které se odehrávaly pod jeho vedením, znamenaly pro členy jeho církve to, že si každý účastník přinesl svoje víno a svůj chléb a položil je na oltář. Z oltáře si pak svátosti brali zpět po jejich zasvěcení předsedajícím. Tím byla viditelně zdůrazněna jednota křesťanského společenství a dosaženo aktivní účasti všech přítomných na oslavě Kristovy památky, včetně uvedení všech do nové smlouvy, kterou kalich představuje.

O 1500 let později se jiný významný křesťanský myslitel a patriarcha evangelikálních křesťanů John Stott v knize „*Stránkami Bible po celý rok*“ (*Through the Bible through the Year*, Baker Books, 2006) takto vyjadřuje ke stejnému obřadu, když nejprve cituje Lukáše 22:19 a 20:

Jsou to nesmírně důležitá slova a úkony, neboť nám zprostředkují Ježíšův vlastní náhled na jeho smrt. Tři pravdy z nich obzvláště vystupují do popředí ... . Třetí pravdou, které se učíme z Pánovy večeře, je nezbytnost toho, abychom se stali osobními vlastníky dobrodiní, která z Ježíšovy smrti vyplývají. Neboť během dramatu, které se odehrávalo v jedné horní místnosti, *učedníci nebyli pouhými pozorovateli, ale účastníky*. Kristus nejenom lámal chleba, ale dal jim jej, aby ho jedli. Podobně, nejenom naléval víno, ale dal jim je, aby ho pili. A tak je to s Kristovou smrtí. Nestačí, že Kristus zemřel. My sami

se musíme chopit požehnání plynoucích z jeho smrti a učinit je našimi. *Jedení chleba a pití vína byly, a dodnes pro nás zůstávají, vzorem aktivního činu, kterým přijímáme Krista jako našeho obětovaného Zachránce*, a kterým na základě naší víry sytíme naše srdce (kurzíva moje).

ZÁVĚR

Mezi začátkem a koncem středověku

Teprve v době vrcholného středověku, a jako následek sporů o investituru a papežské reformy, zahájené Řehořem VII. (druhá polovina 11. století), dochází k tomu, že Večeře páně (eucharistie), do té doby chápána jako aktivní činnost všech přítomných, degraduje na předmět, oltářní hostii, která je zasvěcována jednáním pouze jednoho člověka, a sice kněze, který vysluhuje mši. Praxe pozdvihování hostie v momentu konsekrace, to jest v momentu přeměny chleba v mystické tělo Krista, je poprvé dokumentována v severní Francii ke konci dvanáctého století, a tento pohyb je logickým důsledkem převedení původně živě prováděné eucharistie do neživého objektu uctívání.

Tak se pro naprostou většinu věřících pasivní pozorování hostie stává náhražkou za aktivní účast na chlebu a vínu.

Oficiálně je tato změna nadále stvrzena Čtvrtým lateránským koncilem (1215), který rovněž stanoví, že vlastní přijímání eucharistie věřícími se bude konat pouze jednou za rok.

Vojtěch Říčan a Amadeo Molnár ve „*Dvanáct století církevních dějin*“ (s. 108) popisují zahájení tohoto procesu, který vyvrcholil v námi diskutovaných stoletích, těmito slovy:

„Časem se váha přesunula na posvátné úkony při bohoslužbách. Do popředí byla postavena eucharistie. Pod vlivem řeckoorientálních mystérií byla chápána jako magický, posvátný výkon, jehož se smí ujímat jen osoba k tomu posvěcená, tedy kněz – obětník a mystagog. Církev se rozdělila na dvojí stav: kléros a laos. Klerici stojí nad laiky. Při bohoslužbách je všecko přesně předepsáno a spořádáno. Účastníci služeb Božích se připojují k posvátnému jednání přihlížením, a prožívají při nich tajemství, o nichž vyučuje theologie. Zařazení určité theologické formulace do bohoslužeb má proto veliký význam.

Všeobecná katolická církev potřebovala na definitivní vytvoření dvou skupin mezi sebou, a odklon od Pánovy večeře, jak probíhala v prvním století a v mnoha staletích potom, asi tisíc let. Nikdy v ní přitom nedošlo k tomu, že by nekněžské skupině byla odepřena účast na eucharistii. My, Svědkové Jehovovi, jsme rozdělení na kněžskou a laickou třídu dosáhli za osmnáct let – od našeho založení v roce 1875 až do roku 1917 jsme se drželi biblické zásady, že bez aktivní účasti na lámání chleba a přijímání vína při Pánově večeři není pro nikoho věčného života. Tak jsme, na rozdíl od církve všeobecné, Pánovu večeři pro laiky, to jest v našem pojetí pro nekněžskou třídu velkého zástupu jiných ovcí, úplně zrušili.

Zakladatel Badatelů Bible, dnešních Svědků Jehovových, Charles Taze Russell, se totiž o tom, kdo má přijímat chléb a víno při Pánově večeři, vyjádřil takto:

... starší neboli představitelé Církve, by shromážděným měli připomenout tyto dvě základní podmínky: 1. víru v krev; 2. zasvěcení Pánu a jeho službě navždy, až do konce života. Potom by měli pozvat všechny, kteří mají tento stav mysli a jsou takto zasvěceni, aby se připojili k oslavě Pánovy smrti a své vlastní. Výše uvedené a pozvání k účasti by mělo být vyřčeno zcela srozumitelně, aby u nikoho nevznikl ani sebemenší sklon k sektářství. Všichni přítomní by měli být pozváni, aby se zúčastnili, bez ohledu na jejich víru a názory v ostatních otázkách, pokud mají plnou jistotu vzhledem ke zmíněným dvěma základním pravdám – že byli vykoupeni drahocennou krví, a že se zasvětili navždy, až do konce života, kteréžto zasvěcení jim dává ospravedlnění. – *Studie Písem, svazek VI, „Nové stvoření“*, studie XI., str.474, angl.

Po Russellově smrti v říjnu 1916 se mechanická znalost Písma spojená s naprostou neznalostí dějin církve a doprovázená megalomanstvím a osobními ambicemi novodobých vedoucích představitelů Svědků Jehovových projevila diktátem, jenž v roce 1935 vyvrcholil bizarní naukou o rozdělení Svědků Jehovových na dvě třídy, jednu s takzvanou nebeskou nadějí, a druhou s takzvanou pozemskou nadějí – ve skutečnosti se ale nestalo nic jiného, než že jsme se jako Svědkové Jehovovi rozdělili na dvě třídy, „klérus a laos“, a řečeno dále s Řičanem a Molnárem, „do popředí byla postavena eucharistie“, která začala být „chápána jako magický, posvátný úkol, jehož se smí ujímat jen osoba k tomu posvěcená ...“ Od té doby je naprostá většina svědků postavena do situace, kdy se jako „účastníci služeb Božích připojují k posvátnému jednání přihlížením, a prožívají při nich tajemství, o nichž vyučuje theologie“ mystagogů z Brooklynu.

Mezi Brooklynem a nebem

Jako Svědkové Jehovovi často říkáme, že nejuvěrněji napodobujeme vzor Ježíše a prvotní apoštolské církve, a jsme na základě toho přesvědčeni, že jsme nejbliže původnímu biblickému vzoru.

V mnoha našich naukách je skutečnost bohužel zcela opačná, a jak můžeme pozorovat, v případě našeho provádění Pánovy večeře jsme daleko blíže církevnímu středověku než příkladu Ježíše a jeho prvních následovníků. Nemůžeme si totiž nepovšimnout, že:

všichni Ježíšovi následovníci se účastnili Pánovy večeře tak, že aktivním přijímáním nalámaného chleba a podávaného vína vyznávali svoji účast na Kristově těle, a že tak činili nejméně po dobu deseti století, dokud definitivně nevznikly dvě třídy, kněžská a nekněžská, a dokud jim kněz – mystagog nevymezil úlohu pasivních pozorovatelů, byť s možností aktivního přijímání jedenkrát ročně

a že i my, Svědkové Jehovovi, jsme po šedesát let (1875-1935) všichni aktivně přijímali nalámaný chléb a podávané víno, dokud jsme mezi sebou nevytvořili dvě rozdílné třídy, klérus a laiky, a dokud nám brooklynský kněz – mystagog nevymezil úlohu pasivních pozorovatelů, nota bene bez možnosti přijímat alespoň jedenkrát ročně.

Zrušení úlohy brooklynských mystagogů je prvním krokem, který povede k obnovení opravdového společenství mezi námi, opravdové křesťanské *koinonie*, opravdového

bratrství věřících mužů a žen, spojených stejnou vírou a stejnou nadějí v jednu formu věčného života, která je dána účastí na Kristově těle a krvi.

A odtud vyplyne i druhý krok: obnovení křesťanské koinonie, křesťanského společenství s našimi bratry a sestrami v Kristu, kteří svoji víru vyznávají snad v jiných církvích, přítom ale způsobem věčným, Pánovou večeří.

První krok i druhý krok jsou nevyhnutelné, a zcela jistě se k nim schyluje.

Žádný z nás však na tyto události nemusí čekat. Obnovení křesťanské *koinonie* mezi sebou i mezi našimi bratry a sestrami z jiných církví, a uvedení Pánovy večeře v jejím prvotním významu do našeho života, je ryze naši osobní věcí, se kterou můžeme začít již dnes.

Ve Skutcích apoštolů (9:3; 19:9; 24:22) čteme o Cestě, kterou se vydali první křesťané.

Od té doby slýcháváme, že žádný člověk, který se po ní vydá, nemívá hlad.

Jak by ostatně mohl. Vždyť je to Cesta, která začíná i končí večeří.

Prameny:

1. David B. Hart, *The Story of Christianity*, London, 2007.
2. *The Oxford History of Christian Worship*, edited by G. Wainwright & K.B.W. Tucker, Oxford University Press, 2006.
3. John Stott, *Through the Bible through the Year*, Baker Books, 2006.
4. Raymond Brown, *An Introduction to the New Testament*, Doubleday, 1997.
5. Robert Banks, *Paul's Idea of Community*, Hendrickson, 1994.
6. Robert Banks, *Going to Church in the First Century*, Christian Book Publishing, 1980.
7. V. Říčan, A. Molnár, *Dvanáct století církevních dějin*, Praha 1973.
8. Ch.T. Russell, *The New Creation*, Brooklyn, 1916 edition.